

244

SZOVJET SZAKEMBER

BUDAPESTI SZÍNHÁZI TAPASZTALATAIRÓL

Beszélgetés Vlagyimir Kruzskovval

A Művelődésügyi Minisztérium vendégeként Budapesten tartózkodott Vlagyimir Szemjonovics Kruzskov elvtárs, akadémikus, a moszkvai Művészetek Története Intézetének igazgatója. A magyar színházi életet tanulmányozta; részt vett néhány szakmai tanácskozáson, s írókkal, rendezőkkel, színházi igazgatókkal, művészekkel folytatott beszélgetéseket.

Elutazása előtt a Budapesten szerzett élményeiről és tapasztalatairól beszélgettünk.

„Képet kaptam a magyar színházkultúráról”

— Nagyon hálás vagyok a Művelődésügyi Minisztériumnak — mondotta —, hogy kellemes légkörben ismerkedhettem meg a magyar színházi élettel. A szakmai tanácskozások, beszélgetések, viták, amelyeket itt folytattam, mélyrehatóak és rendkívül őszinték voltak; e találkozások alapján és a színházakban szerzett élményeim révén, úgy gondolom, megközelítőleg helytálló képet kaptam a magyar színházkultúráról, annak jelenlegi helyzetéről és problémáiról.

Kruzskov elvtárs elsősorban a mai magyar drámák iránt érdeklődött, az idei évadban bemutatott új magyar színművek közül nézett meg többet.

— Ne vegyék általános érvényűnek amit mondok: alig egy hétig voltam Budapesten, ennyi idő nem is elég ilyenfajta véleménynyilvánításhoz. A benyomásaimról beszélnék inkább. A magyar írók, tapasztalataim szerint, igyekeznek sokoldalúan és a teljesség igényével megvilágítani az ország életét; azokat az új problémákat vetik fel darabjaikban, amelyeket Magyarország új, szocialista élete kínál számukra. Több olyan előadást láttam, amely a család, a házasság, a szocialista erkölcs kérdéseit boncolgatta. Ezek nagyon fontos témák, s nyilván a jövőben is nagy szerepet játszanak majd a magyar drámairodalomban. Észrevételeim szerint azonban nem ártana szélesíteni az érintett problémák skáláját. Meggyőződésem, hogy a magyar drámaírók képesek lennének a család, a házasság, a szocialista erkölcs és etika problémáit az egész társadalom életének aspektusából megközelíteni, általános érvénnyel.

— Milyen témákról beszélgett a magyar színházi szakemberekkel?

— A drámaírás legfőbb feladata az új ember ábrázolása. Teljesen egyetértettünk a magyar színházi szakemberekkel, az írókkal és rendezőkkel abban, hogy ennek az elvnek kell érvényesülnie a szocialista Magyarország drámairodalomában is. Elsősorban azt az embert kell megmutatni, aki minden erejét a szocializmus építésének szenteli; magasrendű művészi eszközökkel pozitív hőst bemutatni a színpadon. Megegyezett a véleményünk abban, hogy a szocialista realista drámaírásnak — mint a művészet minden más ágazatának — az embert kell felmagasztalni, a nagybetűvel írt Ember művészi képét kell megmutatni; nem sablonos eszközökkel, frázisokkal, hanem mindig eredeti módon, újszerűen, izgalmasan.

A jó színháznak nincs versenytársa

A beszélgetések során nemegyszer rámutattam arra, hogy a magyar színházak kitűnő művészekkel dolgoznak. Ha az ember beül a nézőtérre, az első pillanatokban megérzi, hogy az önk színészeinek, rendezőinek kiváló iskolájuk van. Ez a kitűnő művészgárda megérdemli, hogy olyan darabokat vigyen színpadra, amely maguknak is nagy művészi feladatot jelent, s alkotó erőfeszítésekre serkenti őket.

Kruzskov elvtárs értesült arról

a vitáról, amely a Népszabadság hasábjain a magyar színházak helyzetéről, problémáiról folyik.

— A vita anyagát természetesen nem ismerem részletesen, de néhány lényeges gondolatáról tájékoztattak. Nem hiszem például (hallottam, hogy ez a probléma milyen nagy súllyal szerepel egyes érvek között), hogy a jó színháznak esélyes versenytársa lehetne a televízió. Az igazi színház — népi művészet, s az igazi népi művészetet semmivel sem lehet kiszorítani. A televízió is művészet, de más típusú; a jó színház, a népszínház köreit nem zavarhatja. Ha a színházak olyan darabokat tűznek műsorra, amelyekben híven tükröződik annak a közönségnek az élete, amely a nézőtérre ül, ha a színpadon elhangzott mondatok, az ott felvetett kérdések, problémák között sajátjaira ismer a néző — nem lehet sem átmeneti, sem semmiféle pangás a színházi életben. Ha a közönség, amely jegyet vett a darabhoz, az igazi életet látja hullámsani, harsogni a színpadon, akkor nincs versenytársa a színháznak. Ez mély meggyőződésem, s ezt eddigi tapasztalataim teljes mértékben igazolják.

Hadd kapcsoljak még egy megjegyzést az előbbi gondolatához. Talán éppen a televízió „konkurrenciája” miatt alakult ki egyesekben az a vélemény, hogy csak a kizárólag szórakoztatásra készült darabok vonzzák a nézőket. Bár a kérdéskomplexum így meglehetősen leegyszerűsített — s elméleti fejtegetésekbe bocsátkozni most nincs is mód —, tévesnek érzem a megfogalmazást. Dobozy darabja, a Holnap folytatjuk például nem „szórakoztató” munka, hanem magvas, elmélyült, súlyos problémákat hordozó alkotás. Szellemi igényt támaszt a nézővel szemben, nem is keveset — s az előadás légköréből éreztem, hogy sikere van, hogy tetszik a közönségnek.

„Világos állásfoglalás kell”

A magyar drámaírókkal — mondotta ezután Kruzskov elvtárs —, mint már megemlítettem, nagyon őszinte beszélgetéseket folytattam. E beszélgetések során többször hangsúlyoztam s most is különleges hangsúllyal mondom: a szocialista művészetben az alkotónak, jelen esetben a szerzőnek, legyen élesen, pontosan meghatározott állásfoglalása. S ezt az állásfoglalást, a rendezővel való szoros együttműködésben, az előadásnak félreérthetetlenül ki kell fejeznie. Természetesen, amikor a kifejezés egyértelműségéről, világosságáról beszélek, nem holmi didaktikus szájbarágásra gondolok, mert az nem ér semmit, hanem magas művészi eszközökkel való kifejezésmódra. Az előadás után aztán a néző egyetérthet a darabban vagy nem érthet egyet, vitatkozhat, cáfolhat — de a szerző mondanivalójának feltétlenül érvényesülnie kell. Megmondom őszintén, hogy ezt az írói tartást, ezt a következetes világnézeti állásfoglalást nem éreztem mindig eléggé meggyőzőnek, szuggesztívnek az új magyar drámákban. Pedig a paratossá, a nép érzésvilágának, gondolkodásmódjának hűséges viszsztatükrözése a szocialista művészetnek nemcsak politikai, hanem esztétikai alapja is.

A szakmai tanácskozásokon és vitákon s az előadások értékelésében a magyar színházi szakemberek, az írók, rendezők, igazgatók, művészek ebben egyetértettek velem.

Gazdag tapasztalatokkal, szép élményekkel távozom Magyarországról — mondotta befejezésül Kruzskov elvtárs —; örülök, hogy ha csak rövid ideig is, tanulmányozhattam a magyar színházkultúrát.

T. I.